ECLI:LV:AT:2022:1019.SA000222.5.S
Lieta Nr. SA-2/2022
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
LATVIJAS TAUTAS VĀRDĀ
Rīgā 2022.gada 19.oktobrī

Tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Valters Poķis, senatores Diāna Makarova un Launa Paegļkalna,

piedaloties pieteicējam /pers. E/, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Centrālās vēlēšanu komisijas pārstāvjiem /pers. F/ un zvērinātai advokātei Inesei Greķei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja /pers. E/ pieteikumu par Centrālās vēlēšanu komisijas 2022.gada 10.oktobra lēmuma Nr. 97 „Par politiskās partijas „Tautas varas spēks" kandidātu saraksta iesniedzēja /pers. E/ sūdzībām par lēmumiem par protokolu rezultātu apstiprināšanu" atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] 2022.gada 1.oktobrī notika 14. Saeimas vēlēšanas. Pieteicējs /pers. E/ ir politiskās partijas „Tautas varas spēks" kandidātu saraksta iesniedzējs.

2022.gada 5.oktobrī pieteicējs vērsās Centrālajā vēlēšanu komisijā, apstrīdot lēmumus par balsu skaitīšanas protokolu rezultātiem vēlēšanu iecirkņos Nr. 1000–Nr. 1005, Nr. 1007– Nr. 1080.

Centrālā vēlēšanu komisija ar 2022.gada 10.oktobra lēmumu Nr. 97 (turpmāk –pārsūdzētais lēmums) pieteicēja sūdzību noraidīja. Lēmumā norādīts, ka balsu skaitīšanas procesā nav pieļautas kļūdas un pieteicēja izteiktie argumenti nav pamatoti.

[2] Pieteicējs Senātā iesniedza pieteikumu par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu. Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Centrālā vēlēšanu komisija apgrūtināja balsu skaitīšanas protokolu apstrīdēšanu. Pieteicējam nebija pieejama informācija par protokolu parakstīšanas laiku, precīzu balsu skaitīšanas protokolu atrašanās vietu pēc to parakstīšanas, protokolu formu (papīra vai elektroniskā).

Pārsūdzētais lēmums pieņemts, pieļaujot procesuālus pārkāpumus, tādējādi nepamatoti samazināts pieteikuma sagatavošanai nepieciešamais laiks. Pārsūdzētais lēmums ir datēts ar 2022.gada 10.oktobri, bet parakstīts 2022.gada 12.oktobrī. Centrālās vēlēšanu komisijas vadītājs sūdzības izskatīšanas laikā priekšlaicīgi pauda savu viedokli, tādējādi ietekmējot citus komisijas locekļus. Līdzīgi arī Centrālās vēlēšanu komisijas vadītājs jau pirms sprieduma pasludināšanas pauda viedokli, ka pieteicēja pieteikumu tiesa noraidīs.

[2.2] Centrālā vēlēšanu komisija atteica pieteicējam izsniegt vēlēšanu gaitas žurnālu elektroniskās kopijas. Pārsūdzētajā lēmumā ir norādīts, ka vēlēšanu gaitas žurnāls ir iepakots un aizplombēts kastēs. Šāda pieeja ļauj manipulēt ar datiem. Šādos apstākļos ir nepamatoti noteikt, ka privātpersona ir tā, kurai jāpierāda pārkāpums, ko izdarīja vēlēšanu komisijas locekļi.

[2.3] Centrālā vēlēšanu komisija neņēma vērā pieteicēja lūgumu par konkrētu liecinieku aicināšanu uz lietas izskatīšanu.

[2.4] Centrālā vēlēšanu komisija nesniedza ziņas par to, kuros vēlēšanu iecirkņos bija tehniski traucējumi un kāds bija to cēlonis.

Vēlēšanu tehniskā apkalpošanā tika izmantota elektroniskā vēlēšanu vadības sistēma. Tas padarīja vēlēšanas necaurspīdīgas un pārkāpa Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.pantā minētos principus.

Saeimas vēlēšanu likums neparedz elektroniskās vēlēšanas. Izmantotās elektroniskās vēlēšanu vadības sistēmas darbība ļauj secināt, ka faktiski tika organizētas elektroniskās vēlēšanas. Elektroniskās vēlēšanu sistēmas darbība pārsniedza to funkciju izpildi, kas būtu pieļaujama, ņemot vērā likuma „Par Centrālo vēlēšanas komisiju" 6. un 7.panta regulējumu. Balsu skaitīšanai ir jābūt novērojamai gan tad, ja balsu skaitīšanu veic manuāli, gan tad, ja balsis skaita ar elektroniskām iekārtām.

Centrālā vēlēšanu komisija lēmumā atsaucās uz novecojušu tiesu praksi par to, ka nozīme ir tādiem pārkāpumiem, kas būtiski ietekmē vēlēšanu iznākumu, tomēr šī atsauce ir vispārīga rakstura. Minētā prakse nav piemērojama, jo tā attiecas uz vēlēšanām, kad netika plaši izmantotas elektroniskās iekārtas.

[2.5] Saeimas vēlēšanu likuma 7.pants ir pretrunā Latvijas Republikas Satversmei (turpmāk – Satversme). Satversmes 7.pants noteic, ka, sadalot Latviju atsevišķos vēlēšanu apgabalos, Saeimas deputātu skaits, kurš ievēlams katrā vēlēšanu apgabalā, noteicams proporcionāli katra apgabala vēlētāju skaitam. Satversmes 7.pants neprecizē, vai tie ir vēlēšanu apgabali, plānošanas reģioni, vēsturiskās zemes. Latvijā atbilstoši Satversmei ir jābūt tikai vienai Vidzemei. Nav pieļaujams, ka izpratne par Vidzemi ir atšķirīga no Satversmes.

[2.6] Pieteicējs iesniedza vairākas sūdzības, kuras Centrālā vēlēšanu komisija nepamatoti apvienoja.

[3] Pieteicējs iesniedza pieteikuma papildinājumus un lūdza izvērtēt Centrālās vēlēšanu komisijas rīcību, neizskatot pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumus, kas iesniegti pēc termiņa beigām.

[4] Centrālā vēlēšanu komisija rakstveida paskaidrojumos pieteikumu neatzīst un norāda turpmāk minētos apsvērumus.

[4.1] Pārsūdzētais lēmums pieņemts 2022.gada 10.oktobra sēdē. Pieteicējam lēmums paziņots 2022.gada 12.oktobrī, tad lēmums kļuva pārsūdzams. Pieteicējs lēmumu pārsūdzēja. Tāpēc sūdzību iesniegšanas īsie termiņi nav pamats atzīt Satversmes 92.pantā garantēto tiesību pārkāpumu.

[4.2] Centrālā vēlēšanu komisija nevar pierādīt negatīvu faktu, ka vēlēšanu norisē nav notikuši pārkāpumi. Pieteicējam ir pienākums pamatot savus

iebildumus un norādīt uz pārbaudāmiem apstākļiem.

Balsu skaitīšanas procesā netika pieļautas kļūdas, tomēr papildus ir jāņem vērā arī tas, ka politiskā partija „Tautas varas spēks" 14.Saeimas vēlēšanās ieguva 10 350 balsu jeb 1,13 %. Tāpēc pieteicēja norādītie pārkāpumi un to iespējamās sekas nevar sasniegt judikatūrā izvirzīto slieksni attiecībā uz vēlēšanu tiesību pārkāpumiem, kas var ietekmēt vēlēšanu rezultātus (*Senāta 2006.gada 3.novembra sprieduma lietā Nr. SA-5/2006 12.punkts*).

[4.3] Vēlēšanu iecirkņu balsu skaitīšanas rezultāti tika pienācīgi paziņoti, un pieteicējs nelūdza iepazīties ar rezultātu protokoliem. Pieteicējs arī nenorādīja, ka kāda vēlēšanu komisija neļāva iepazīties ar balsu skaitīšanas protokoliem vai ka ar kādu vēlēšanu komisiju nebija iespējams sazināties.

[4.4] Vēlēšanu informācijas sistēma saskaņā ar Nacionālās drošības likuma 22^2. pantu ir kritiskā infrastruktūra. Tāpēc nav pamatots arguments, ka ir jānodrošina pieteicēja piekļuve tai.

14.Saeimas vēlēšanu laikā bija četras īslaicīgas (līdz 10 minūtēm) tehniskas problēmas elektroniskās tiešsaistes vēlētāju reģistra darbībā. Tās neietekmēja vēlēšanu rezultātus, jo netika traucēta balsotāju pārbaude un reģistrācija.

Centrālajai vēlēšanu komisijai ir tiesības izmantot vēlēšanu informācijas sistēmu (Saeimas vēlēšanu likuma 28.panta pirmā daļa). Sistēmas izmantošana balsu skaitīšanā (vēlēšanas zīmju skenēšana) ir pārskatāma un caurspīdīga.

[4.5] Vēlēšanu apgabalu sadalījums ir noteikts Saeimas vēlēšanu likuma 7.pantā. Ja pieteicējs uzskata, ka tiesību norma neatbilst Satversmei, pieteicējam jāvēršas Satversmes tiesā.

[4.6] Saeimas vēlēšanu likums neparedz tiesības iepazīties ar vēlēšanu gaitas žurnāliem. Tādēļ Centrālā vēlēšanu komisija neapmierināja pieteicēja lūgumu izsniegt minēto informāciju.

[5] Tiesas sēdē pieteicējs uzturēja pieteikumu. Papildus vērsa uzmanību uz informācijas tehnoloģiju iespējamiem riskiem. Vēlēšanu kandidātu sarakstu iesniedzējam neesot piekļuves vēlēšanu informatīvajai sistēmai, līdz ar to neesot iespējas kontrolēt sistēmas darbību. Esot nepieciešams piesaistīt neatkarīgus informācijas tehnoloģiju ekspertus, kas var identificēt un analizēt kļūdas. Pieteicējs tiesas sēdē lūdza nopratināt liecinieku. Lūgums tika noraidīts.

Centrālās vēlēšanu komisijas pārstāvji pieteikumu neatzina.

Motīvu daļa

[6] Pieteicēja prasījums ir vērsts uz 14.Saeimas Rīgas vēlēšanu apgabala iecirkņu ārzemēs balsu skaitīšanas rezultātu pārskatīšanu.

[7] Saeimas vēlēšanu likuma 29.pants noteic, ka balsu skaitīšana sākas tūlīt pēc vēlēšanu iecirkņa slēgšanas, tā notiek atklātā sēdē, kurā var piedalīties arī novērotāji. Atbilstoši likuma 31.panta pirmajai daļai balsu skaitīšanas laikā iegūtos datus vēlēšanu iecirkņa komisija ieraksta vēlēšanu gaitas žurnālā. Par balsu skaitīšanu vēlēšanu iecirkņa komisija sagatavo balsu skaitīšanas protokolu, kura pirmajā daļā no vēlēšanu gaitas žurnāla ierakstāms katra kandidātu saraksta saņemto balsu skaits, savukārt otrajā daļā – katra kandidāta saņemto balsu skaits. 35.panta trešā daļa noteic, ka pēc balsu skaitīšanas rezultātu apstiprināšanas iecirkņa komisija tos paziņo klātesošajiem pilnvarotajiem novērotājiem un plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem.

No minētā Senāts secina, ka balsu skaitīšanas protokols atspoguļo balsu skaitīšanas rezultātus vēlēšanu iecirknī, jo vēlēšanu gaitas žurnālā ierakstītie balsu skaitīšanas rezultāti kalpo par pamatu balsu skaitīšanas protokola sagatavošanai.

Saskaņā ar Saeimas vēlēšanu likuma 35^1.panta pirmo daļu kandidātu saraksta iesniedzējam un pieteiktajam kandidātam ir tiesības iepazīties ar balsu skaitīšanas protokolu un triju darbdienu laikā pēc tam, kad pieņemts lēmums par protokola rezultātu apstiprināšanu, apstrīdēt to Centrālajā vēlēšanu komisijā.

Pieteicējs apstrīdēja lēmumus, ar kuriem apstiprināti balsu skaitīšanas protokoli kopumā 80 vēlēšanu iecirkņos. Līdz ar to pārbaudes priekšmets ir balsu skaitīšanas process šajos vēlēšanu iecirkņos. Ja tiek konstatētas kļūdas, balsu skaitīšanas protokola apstiprināšanas lēmums tiek atcelts un tiek lemts par darbībām, kādas ir nepieciešamas, lai novērstu konstatētos trūkumus (piemēram, balsu pārskaitīšana konkrētajā vēlēšanu iecirknī).

Pieteicējs lūdz atcelt pārsūdzēto lēmumu un uzdot Centrālajai vēlēšanu komisijai atkārtoti izskatīt pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumus. Lai arī šāds prasījuma priekšmeta formulējums nav precīzs, tomēr tas kopumā nerada šaubas, ka prasījuma priekšmets ir vērsts uz balsu skaitīšanas rezultātu pārskatīšanu vēlēšanu iecirkņos. Tādējādi prasījuma pamats ir faktiskie apstākļi, kas ir saistīti ar balsu skaitīšanu konkrētajos vēlēšanu iecirkņos, un tās tiesību normas, kas regulē balsu skaitīšanas procesu.

[8] Pieteicējs izteicis virkni dažādu iebildumu, pieņēmumu un pārdomu, tomēr ne pieteikumā, ne paskaidrojumos tiesas sēdē nav minējis jebkādus faktiskos apstākļus, kas būtu saistīti ar balsu skaitīšanu vēlēšanu iecirkņos ārzemēs. Piemēram, pieteicējs ir paudis viedokli par vēlēšanu rezultātu aprēķināšanas procesu, taču nav izskaidrojis, kā tas attiecas uz balsu skaitīšanas procesu, kas ir pieteikuma priekšmets šajā lietā. Tādējādi daļa no apsvērumiem ir vispārīgi un nav saistīti ar šajā lietā pārbaudāmiem apstākļiem un izšķiramo strīdu. Daļa no iebildēm ir saistīta ar notikumiem apstrīdēšanas procesā, proti, Centrālās vēlēšanu komisijas rīcību, izskatot pieteicēja sūdzības. Taču pieteicējs nav izskaidrojis, kādā veidā atsevišķas procesuālās darbības apstrīdēšanas procesā ietekmēja balsu skaitīšanu konkrētajos vēlēšanu iecirkņos.

Ņemot vērā minēto, Senāts izskaidro, ka, ievērojot pieteikuma priekšmetu un pamatu, kā arī saturu, Senāts izvērtēs un sniegs atbildes uz saprotamiem un juridiski pārbaudāmiem apsvērumiem, ko var attiecināt uz izskatāmo prasījumu.

[9] Senāts ņem vērā pieteicēja uzsvērto, ka īsie apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas termiņi ierobežoja pieteicēja iespējas sniegt argumentētus iebildumus.

Šajā sakarā Senāts izskaidro, ka likumdevējs ir piešķīris lielu svaru tam, lai strīdi par pārkāpumiem vai kļūdām vēlēšanu norisē, tostarp par pārkāpumiem balsu skaitīšanā, tiktu atrisināti līdz jaunās Saeimas darba uzsākšanai. Senāts, atsaucoties arī uz starptautiskajiem standartiem, jau iepriekš ir norādījis, ka sūdzības par vēlēšanu norises tiesiskumu tiesā ir iesniedzamas un šādas lietas tiesā ir izskatāmas īsos termiņos, lai izvairītos no ilgstošas neskaidrības par vēlēšanu iznākumu (*Senāta 2017.gada 22.maija sprieduma lietā Nr. SA?3/2017 8.4.punkts, 2018.gada 31.oktobra sprieduma lietā Nr. SA-3/2018 29.punkts*). Papildus Senāts vērš uzmanību, ka saskaņā ar Saeimas vēlēšanu likuma 18.panta otro daļu, netraucējot komisijas darbu, vēlēšanu norisi iecirknī vienlaikus var novērot ne vairāk kā divi pilnvaroti novērotāji no katras politiskās partijas, kas attiecīgajā vēlēšanu apgabalā ir iesniegušas kandidātu sarakstu. No minētā Senāts secina, ka politiskajām partijām ir tiesības būt klātesošām vēlēšanu procesā un uzraudzīt tā norises tiesiskumu un caurspīdīgumu. Turklāt tiesības politisko partiju deleģētajiem novērotājiem būt klātesošiem vēlēšanu procesā novērotāja statusā nodrošina iespēju pārraudzīt balsošanas un arī vēlāk balsu skaitīšanas procesu iecirknī. Tālab arī likumdevēja noteiktie īsie termiņi būtiski neierobežo iespējas apstrīdēt lēmumu, jo novērotājam ir iespēja vērot balsošanas procesu un konstatēt pārkāpumus, tajā klātesot. Tādējādi tiesiskais regulējums līdzsvaro

politisko partiju iespējas sniegt argumentētus iebildumus tiesību normās noteiktajā termiņā. Senāts var un tam ir pienākums pārbaudīt politisko partiju (atsevišķu kandidātu) konstatētās kļūdas, trūkumus vai pārkāpumus un novērtēt to ietekmi uz balsu skaitīšanu un vēlēšanu rezultātiem. Taču, lai to pārbaudītu un vērtētu, ir jābūt norādēm par konkrētiem pārkāpumiem.

[10] Pieteicējs norāda, ka balsu skaitīšanas protokolu apstrīdēšana tika apzināti apgrūtināta, jo pieteicējs nav spējis izsekot balsu skaitīšanas protokolu atrašanās vietām.

Senāts turpmāk norādīto apsvērumu dēļ šādu argumentu atzīst par nepamatotu.

Kandidātu saraksta iesniedzējam un pieteiktajam kandidātam ir tiesības iepazīties ar balsu skaitīšanas protokolu pēc tā apstiprināšanas vēlēšanu iecirknī (Saeimas vēlēšanu likuma 35^1. panta pirmā daļa). Pēc tam Centrālās vēlēšanu komisijas noteiktajā kārtībā iecirkņa komisija nosūta vēlēšanu materiālus Centrālajai vēlēšanu komisijai (Saeimas vēlēšanu likuma 36.pants).

No pieteikumā norādītā un no pieteicēja paskaidrojumiem tiesas sēdē izriet, ka pieteicējs nav pieprasījis uzrādīt apstrīdētos vēlēšanu iecirkņu protokolus iecirkņu vēlēšanu komisijām vai Centrālajai vēlēšanu komisijai. Tādējādi pieteicējs nav izmantojis tiesību normās paredzētās tiesības iepazīties ar vēlēšanu iecirkņu balsu skaitīšanas protokoliem. Savukārt protokolu saturs kopumā pieteicējam bija zināms, jo šie dati tika publiskoti.

Papildus norādāms, ka Senāts izprasīja pārsūdzēto vēlēšanu iecirkņu balsu skaitīšanas protokolus un tiesas sēdē nodrošināja pieteicējam iespēju ar tiem iepazīties. Taču pieteicējs arī pēc iepazīšanās ar balsu skaitīšanas protokoliem neizteica jebkādus konkrētus argumentus, kas saistīti tieši ar balsu skaitīšanu konkrētajos vēlēšanu iecirkņos.

[11] Pieteikumā norādīts, ka pieteicējam liegtas tiesības iepazīties ar vēlēšanu gaitas žurnālu kopijām. Centrālā vēlēšanu komisija to nenoliedz, šajā sakarā paskaidrojot, ka Saeimas vēlēšanu likums neparedz tiesības iepazīties ar vēlēšanu gaitas žurnālu, bet tikai ar lēmumu par protokola rezultātu apstiprināšanu.

Vērtējot šos apsvērumus, Senāts norāda turpmāk minēto.

Vēlēšanu procesā pamatā tiek piemērots sabiedrības līdzdarbības (caurspīduma) princips, kas paredz sabiedrības pārstāvjiem pietiekamas iespējas kontrolēt ikvienu nozīmīgu darbību vēlēšanu procesā. Saskaņā ar Saeimas vēlēšanu likuma 29.panta otro daļu novērotāja tiesības ir piešķirtas tieši partiju pārstāvjiem (arī pieteicējam). Tādējādi tieši šīm personām ir iespējas novērot ikvienu balsu skaitīšanas darbību, tostarp ierakstu izdarīšanu vēlēšanu gaitas žurnālā, starprezultātu iegūšanas darbības un rezultātu apkopošanu un paziņošanu.

Vēlēšanu gaitas žurnālā tiek atzīmētas visas nozīmīgās darbības balsu skaitīšanas procesā. Pamatojoties uz vēlēšanu gaitas žurnāla ierakstiem, tiek sastādīts balsu skaitīšanas protokols (Saeimas vēlēšanu likuma 31.panta pirmā daļa un 35.panta otrā daļa). Tā kā balsu skaitīšanas procesa atsevišķās darbības (starpdarbības) tiek atzīmētas tieši vēlēšanu gaitas žurnālā, tad šis dokuments noteic balsu skaitīšanas rezultātu, kas tiek ietverts balsu skaitīšanas protokolā.

Kandidātu saraksta iesniedzējam un pieteiktajam kandidātam ir tiesības apstrīdēt lēmumus par balsu skaitīšanas protokolu apstiprināšanu un novērot ikvienu darbību balsu skaitīšanas procesā. Lai tiesības uz balsu skaitīšanas pārbaudi pilnvērtīgi tiktu īstenotas, tiem ir atzīstamas tiesības iepazīties arī ar vēlēšanu gaitas žurnālu, kurā tiek fiksētas atsevišķās darbības. Turklāt, tā kā vēlēšanu gaitas žurnāls tiek sastādīts elektroniski Centrālās vēlēšanu komisijas lietojumprogrammas vidē, ir iespējams nodrošināt piekļuvi elektroniskajai formai arī apstrīdēšanas procesā (ar Centrālās vēlēšanu komisijas 2022.gada 13.jūlija lēmumu Nr. 27 apstiprinātās Saeimas vēlēšanu balsu skaitīšanas instrukcijas (turpmāk – Balsu skaitīšanas instrukcija) 2.punkts).

Papildus Centrālā vēlēšanu komisija norādījusi, ka pieteicēja piekļuve vēlēšanu gaitas žurnāliem nav nodrošināma, jo ierakstiem žurnālos ir ierobežotas pieejamības statuss. Taču ierobežotas pieejamības statuss pats par sevi nav pamats ierobežot piekļuvi tādam procesa dalībniekam, kuram saskaņā ar Saeimas vēlēšanu likumu ir paredzētas procesuālās tiesības pārsūdzēt balsu skaitīšanas protokolus.

Centrālā vēlēšanu komisija arī norādījusi, ka pieteicējs nebija minējis nevienu iemeslu, kādēļ viņam ir nepieciešams iepazīties ar vēlēšanu gaitas žurnāla ierakstiem. Taču šāda iemesla nenorādīšana pati par sevi nevar būt izšķiroša, lai atteiktu pieteicējam iespēju iepazīties ar konkrētiem dokumentiem.

Šajā sakarā Senāts uzsver, ka saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 148.panta otro daļu procesa dalībniekam savas tiesības jāizmanto un pienākumi jāpilda godprātīgi. Pieteicējs salīdzinoši masveidīgi ir apstrīdējis balsu skaitīšanas protokolus (iesniedza 380 vienveidīgas sūdzības, termiņā iesniedza 80). Pieteicējs nav norādījis, ka partijas pārstāvji būtu piedalījušies kā novērotāji konkrētajos vēlēšanu iecirkņos, tātad nav izmantojuši iespējas jau laikus iepazīties ar balsu skaitīšanas gaitu konkrētajos vēlēšanu iecirkņos. Senāts atgādina, ka vēlēšanu norises tiesiskuma pārbaudes mērķis ir nodrošināt, ka tiek ievēroti vēlēšanu principi un vēlēšanu rezultāts ir taisnīgs un atspoguļo tautas vairākuma gribu, kas tiek noskaidrota demokrātiskā procedūrā – vispārīgās, vienlīdzīgās, tiešās, aizklātās un proporcionālās vēlēšanās (Satversmes 6.pants). Taču apstrīdēšanas un pārsūdzības procesam nav jākļūst par destruktīvu visu iespējamo vēlēšanu dokumentu pārbaudi, ja tam nav racionāla pamata un tiesību normās un konkrētos un pārbaudāmos faktos balstītu apsvērumu. Centrālā vēlēšanu komisija var ierobežot tiesību negodprātīgu izmantošanu, ja tā būtiski aizkavē sūdzību izskatīšanu un apdraud tiesību normās paredzēto termiņu ievērošanu. Vienlaikus uzsverams, ka tiesību ierobežošana vienmēr ir jāveic samērīgi, proti, pēc iespējas līdzsvarojot dažādās intereses.

Senāts izprasīja pārsūdzēto iecirkņu vēlēšanu gaitas žurnālus (elektroniskās kopijas) un nodrošināja pieteicējam iespējas iepazīties ar šiem dokumentiem tiesas procesa gaitā. Ja personai ir racionāli apsvērumi par to, kādus ierakstus vēlēšanu gaitas žurnālā nepieciešams pārbaudīt, un to ietekmi uz balsu skaitīšanas rezultātu, pamatotu argumentu sagatavošanu var nodrošināt arī objektīvi ierobežotā laikā. Nekas arī nekavēja pieteicēju pilnvarot personas atsevišķu darbību veikšanai. Taču pieteicējs arī tiesas sēdē neizteica nekādus argumentus par ierakstiem vēlēšanu gaitas žurnālā un nenorādīja, kas tieši tajos būtu pārbaudāms. Ievērojot minēto, Senāts secina, ka Centrālā vēlēšanu komisija ir pieļāvusi procesuālu kļūdu, pārlieku ierobežojot pieteicēja procesuālās tiesības iepazīties ar lietā esošajiem dokumentiem, tomēr šī kļūda nav ietekmējusi pārsūdzētā lēmuma rezultātu.

[12] Pieteicējs apšauba elektroniskās vēlēšanu vadības sistēmas drošumu un tās pienācīgu izmantošanu balsu skaitīšanas procesā. Pieteicējs arī iebilst pret to, ka viņam netika nodrošināta piekļuve vēlēšanu informācijas sistēmai, lai varētu uzraudzīt balsu skaitīšanas procesu.

Arī šādu argumentu Senāts atzīst par nepamatotu.

Senāts jau iepriekš izskaidroja, ka balsu skaitīšanas uzraudzība tiek nodrošināta, klātesot novērotājiem un iepazīstoties ar vēlēšanu gaitas žurnāliem un balsu skaitīšanas protokoliem.

Balsu skaitīšanas process detalizēts Balsu skaitīšanas instrukcijā.

Saskaņā ar Balsu skaitīšanas instrukcijas 14.punktu no katras vēlēšanu kastes izņemtās derīgās vēlēšanu aploksnes saskaita. Derīgo vēlēšanu aplokšņu skaitam jābūt vienādam ar attiecīgo nobalsojušo vēlētāju skaitu vai mazākam par to. Arī nederīgās vēlēšanu aploksnes saskaita (18.punkts). Iegūtie skaitļi ierakstāmi vēlēšanu gaitas žurnālā. Pēc tam saskaņā ar Balsu skaitīšanas instrukcijas 19. un 20.punktu iecirkņa komisija atver derīgās aploksnes, pārbauda to saturu un novieto vienkopus saskaitīšanai tās vēlēšanu zīmes, kuras vēlēšanu aploksnēs bija pa vienai. Kad atvērtas visas derīgās

vēlēšanu aploksnes, iecirkņa komisija lemj par vēlēšanu zīmju derīgumu (25.punkts). Vēlēšanu gaitas žurnāla G ailē ieraksta aplokšņu kopskaitu, kurās nav derīgu vēlēšanu zīmju (30.punkts). Vēlēšanu iecirkņa komisija saskaita derīgās vēlēšanu zīmes un ieraksta to kopskaitu vēlēšanu gaitas žurnālā (H aile) (33.punkts). Ja kontrolskaitļi attiecībā uz vēlēšanu aploksnēm un derīgo vēlēšanas zīmju skaitu nesakrīt, skaitīšana jāatkārto. Ja pēc vairākkārtējas skaitīšanas un pārbaudes kontrolskaitļi nesakrīt, par to izdara ierakstu vēlēšanu gaitas žurnālā un nekavējoties paziņo attiecīgās pašvaldības vēlēšanu komisijai (34.punkts). Saskaņā ar Balsu skaitīšanas instrukcijas 59.punktu visas iepriekš minētās darbības tiek veiktas manuāli. Savukārt elektronisko balsu skaitīšanu izmanto Balsu skaitīšanas instrukcijas 35.–51.punkta izpildei. Saskaņā ar šiem punktiem vēlēšanu zīmes tiek sašķirotas pa kandidātu sarakstiem, skenētas un saskaitītas, izmantojot elektroniskās iekārtas. Skenēšanā konstatējamo zīmju kopskaitam jāsakrīt ar aprēķināto zīmju kopskaitu. Aprēķināto zīmju kopskaitu iegūst, no derīgo aplokšņu skaita atņemot aplokšņu skaitu bez derīgas vēlēšanu zīmes (60.punkts). Par katru kandidātu sarakstu nodotās vēlēšanu zīmes ieraksta vēlēšanu gaitas žurnālā (J ailē). J ailē ierakstīto vēlēšanu zīmju kopskaitam jāsakrīt ar H rindā ierakstīto derīgo vēlēšanu zīmju skaitu (36.punkts). Saskaņā ar Balsu skaitīšanas instrukcijas 66.–68.punktu vēlēšanu zīmēs „+" atzīmes un svītrojumus saskaita manuāli.

Senāts no minētā tiesiskā regulējuma konstatē, ka balsu skaitīšana ir darbību kopums, kurā atsevišķas darbības veic ar elektroniskām ierīcēm, tomēr tiek nodrošināta rezultātu kontrole, izmantojot arī manuālas balsu skaitīšanas rezultātus un dažādus starprezultātus. Balsu skaitīšanas procesā darbībām, kas tiek veiktas ar elektroniskām iekārtām, var vizuāli uz ekrāna vērot vēlēšanu iecirknī esošie novērotāji un visi pārējie komisijas locekļi.

Pieteicējs ne pieteikumā, ne paskaidrojumos tiesas sēdē, ne arī apstrīdēšanas stadijā nav norādījis konkrētus argumentus, ka minētais regulējums nenodrošinātu drošu un caurspīdīgu balsu skaitīšanas norisi un pienācīgu kontroli.

Senāts atzīst par pamatotu arī Centrālās vēlēšanu komisijas norādi, ka vēlēšanu informācijas sistēma ir kritiskā infrastruktūra, kurai piekļuve ir ierobežota, lai aizsargātu sabiedrības drošības intereses saskaņā ar Nacionālās drošības likuma 22^2.pantu. Līdz ar to drošības apsvērumi ir pamatā tam, kāpēc pieteicējam nav nodrošināma piekļuve šai sistēmai un ar to saistītajai dokumentācijai un tehnikai, kā arī šīs sistēmas piekļuves nodošana trešajām personām tās auditēšanai nav pieļaujama. Turklāt, tā kā atbilstoši Balsu skaitīšanas instrukcijai balsu skaitīšana notiek arī manuāli, informācijas iegūšana no vēlēšanu sistēmas nav arī nepieciešama.

[13] Pieteicējs izteicis vispārīgu iebildumu par pierādījumu nastas sadali. Šim argumentam varētu būt nozīme, ja pieteicējam būtu pārlieku apgrūtināta atsevišķu pierādījumu iegūšana. Šādā situācijā konkrētu faktu pārbaudē Senāts izmantotu procesuālos līdzekļus, lai objektīvi izmeklētu konkrētās situācijas. Taču pieteikumā nav norādīti nekādi konkrēti norādījumi par prettiesiskām darbībām balsu skaitīšanas procesā, līdz ar to nav nepieciešamības apsvērt to, kāda veida pierādījumi ir jāiegūst. Pierādījumus iegūst, lai pārbaudītu konkrētus faktiskos apstākļus, kuru esība pieteicējam ir jānorāda pieteikumā. Turklāt, kā pareizi norādījusi Centrālā vēlēšanu komisija, negatīvs fakts, ka pārkāpumi balsu skaitīšanas procesā nav notikuši, objektīvi nav pierādāms.

Pieteicējs tiesas sēdē izteica vienu konkrētu lūgumu par liecinieka nopratināšanu. Pieteicējs norādīja, ka liecinieks var liecināt par balsu nodošanas procesu vēlēšanu iecirknī Nr. 78, proti, ka vēlētājam neesot atļauts nobalsot. Pirmkārt, atbilstoši pieteicēja norādītajam pieteiktais liecinieks varēja liecināt par notikumiem vēlēšanu iecirknī Nr. 78. Šā vēlēšanu iecirkņa balsu skaitīšanas protokols izskatāmajā lietā nav apstrīdēts un pārsūdzēts tiesā. Līdz ar to konkrētā liecinieka liecības nevar būt par pamatu citu vēlēšanu iecirkņu balsu skaitīšanas protokolu atcelšanai un nodošanai atkārtotai balsu pārskaitīšanai. Otrkārt, ja vēlēšanu komisija kļūdaini liedz personai balsot, tad pieļautā kļūda tiek izdarīta balsošanas procesā, nevis balsu skaitīšanas procesā. Lai arī teorētiski šāda kļūda var ietekmēt vēlēšanu rezultātu, tā nevar ietekmēt balsu skaitīšanas rezultātu konkrētajā vēlēšanu iecirknī. Tā kā izskatāmajā lietā vērtējamie jautājumi saistīti ar balsu skaitīšanu, nevis vēlēšanu rezultātu pārbaudi, ir atzīstami par kļūdainiem pieteicēja vairākkārt uzsvērtie apsvērumi, ka pieteiktā liecinieka liecība ir būtiska pārsūdzētā lēmuma tiesiskuma izvērtēšanai. Ikvienā lietā ir vērtējami vienīgi pieļaujami un attiecināmi pierādījumi.

[14] Nav izšķirošas nozīmes arī pieteicēja argumentam, ka Centrālās vēlēšanu komisijas lēmums parakstīts pēc lēmuma pieņemšanas.

Lietā nav strīda, ka lēmums pieņemts 2022.gada 10.oktobrī, bet tā noformēšana atsevišķa dokumenta formā un parakstīšana ir notikusi 2022.gada 12.oktobrī. Saskaņā ar Saeimas vēlēšanu likuma 35^1.panta otro daļu lēmumu var pārsūdzēt tiesā trīs dienu laikā no lēmuma *pieņemšanas* dienas, nevis paziņošanas dienas. Tādējādi lēmumu varēja pārsūdzēt tiesā līdz 2022.gada 13.oktobrim (ieskaitot). Tas, ka lēmuma noformēšana atsevišķa administratīvā akta formā un nosūtīšana pieteicējam notika pēc lēmuma pieņemšanas, neietekmē pārsūdzības termiņu.

Senāts paskaidro, ka šim apstāklim galvenokārt var būt nozīme, lai noteiktu, vai ir ievērots pārsūdzības termiņš, tomēr pieteicējs nav nokavējis šo termiņu.

Vienlaikus pieteicējs norāda, ka lēmuma sastādīšanas un paziņošanas laiks ierobežo pieteicēja iespējas sniegt izvērstu argumentāciju.

Senāts, vērtējos šo argumentu, savukārt ņem vērā, ka lēmuma saturs pieteicējam bija zināms jau 2022.gada 10.oktobrī. Pieteicējam netika ierobežotas tiesības procesa gaitā tiesā papildināt pieteikumu arī ar citiem argumentiem vai pat grozīt pieteikuma pamatu. Konkrētajā gadījumā var arī konstatēt, ka pieteicēja pārstāvis piedalījās Centrālās vēlēšanu komisijas sēdē un viņam bija zināma Centrālās vēlēšanu komisijas paustā argumentācija. Kopumā šī argumentācija nemainīgi ir iekļauta arī lēmumā. Līdz ar to arī šādā aspektā nav saskatāms, ka pieteicējam bija ierobežotas tiesības pārsūdzēt lēmumu un pamatot pieteikumu ar juridiskiem apsvērumiem par lietas būtību.

Pieteicējs ir iebildis arī pret pieteicēja sūdzību apvienošanu vienā lietā, Centrālās vēlēšanu komisijas sēdes vadīšanas veidu un priekšsēdētāja paustajiem izteikumiem par konkrēto strīdu un tā rezultātu, kā arī pieteicēja citu pēc termiņa iesniegto sūdzību neizskatīšanu pēc būtības. Senāts šos iebildumus atzīst par nebūtiskiem, jo tiem nav izšķirošas nozīmes šajā lietā pārbaudāmā tiesiskā strīda izšķiršanai.

[15] Rezumējot Senāts paskaidro, ka prasījuma priekšmeta un pamata pārbaudi neietekmē arī pieteicēja arguments, ka vēlēšanu dienā bija traucēta balsotāju reģistrācija, bet Centrālā vēlēšanu komisija nepārbaudīja, kuros tieši vēlēšanas iecirkņos kavējumi notika. Pieteicēja minētie gadījumi ir saistāmi ar balsošanas procesu, nevis ar balsu skaitīšanu. Centrālā vēlēšanu komisija ir apstiprinājusi sistēmas darbības īslaicīgus traucējumus, tomēr tas neietekmē balsu skaitīšanu, kas tiek uzsākta tikai pēc balsošanas noslēguma. Līdz ar to minētajam argumentam nav nozīmes šajā lietā izskatāmā prasījuma pārbaudē.

[16] Apkopojot minēto, Senāts atzīst, ka pieteikums ir nepamatots un noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.pantu, 252.panta otro daļu un Saeimas vēlēšanu likuma 54.panta sesto daļu, Senāts

nosprieda

noraidīt /pers. E/ pieteikumu par Centrālās vēlēšanu komisijas 2022.gada 10.oktobra lēmuma Nr. 97 „Par politiskās partijas „Tautas varas spēks" kandidātu saraksta iesniedzēja /pers. E/ sūdzībām par lēmumiem par protokolu rezultātu apstiprināšanu" atcelšanu.

Spriedums nav pārsūdzams.

Pilns sprieduma teksts sastādīts 2022.gada 28.oktobrī.

V. Poķis D. Makarova L. Paegļkalna